

POSTANOWIENIE

Dnia 6 listopada 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Igor Zgoliński (przewodniczący)

SSN Małgorzata Bednarek (sprawozdawca)

SSN Antoni Bojańczyk

Protokolant Ewelina Turlej

przy udziale prokuratora Prokuratury Regionalnej w Katowicach del. do Prokuratury Krajowej – Krzysztofa Urgacza

w sprawie A. M. , podejrzanego o czyn z art. 190 a § 1 k.k.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na posiedzeniu w dniu 6 listopada 2024 roku

zażalenia obrońcy na postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 17 października 2024 roku, sygn. akt II KK 105/24 o zastosowaniu środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania

na podstawie art. 437 § 1 k.p.k.

postanowił:

1. zmienić zaskarżone postanowienie w ten sposób, że w miejsce podstawy zastosowania tymczasowego aresztowania z art. 258 § 2 k.p.k. wskazać art. 258 § 3 k.p.k., utrzymując zaskarżone postanowienie w mocy w pozostałym zakresie;

2. nie uwzględnić wniosku obrońcy o zasądzenie kosztów obrony z urzędu w postępowaniu zażaleniowym.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 16 czerwca 2023 r., Sąd Rejonowy dla Warszawy-Śródmieścia w Warszawie w sprawie o sygn. akt II K 414/23 na podstawie art. 17 §

1 pkt 2 w zw. z art. 31 § 1 k.k. umorzył postępowanie przeciwko A. M. za czyn z art. 190a k.k. Na podstawie art. 93b § 1 k.p.k., art. 93c § 1 k.p.k., art. 93 g § 1 k.p.k. zastosował w stosunku do podejrzanego środek zapobiegawczy w postaci pobytu w zakładzie psychiatrycznym. Na skutek zażalenia podejrzanego, postanowieniem z 10 sierpnia 2023 r., Sąd Okręgowy postanowieniem z 10 sierpnia 2023 r., w sprawie o sygn. akt IX Kz 920/23, utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu kasacji wniesionej przez obrońcę A. M. , postanowieniem z 17 października 2024 r., sygn. akt II KK 105/24, uchylił zaskarżone postanowienie Sądu Okręgowego w Warszawie i sprawę przekazał temu sądowi do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Bezpośrednio po ogłoszeniu powyższego postanowienia Sąd Najwyższy postanowił, na podstawie art. 538 § 2 k.p.k. w zw. z art. 249 § 1 k.p.k., art. 258 § 2 k.p.k., art. 264 § 2a k.p.k., art. 260 § 1 k.p.k. o zastosowaniu wobec A. M. środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania na okres 3 miesięcy, który powinien być wykonywany w zakładzie psychiatrycznym, liczony od dnia 17 października 2024 r., godz. 12:20.

Zażalenie na powyższe postanowienie wniósł obrońca podejrzanego A. M. zarzucając mu:

1. naruszenie art. 249 § 1 k.p.k. poprzez bezpodstawne przyjęcie, że w niniejszej sprawie na obecnym etapie zachodzi przesłanka do stosowania tymczasowego aresztowania w postaci konieczności zapewnienia prawidłowego toku postępowania;
2. naruszenie art. 249 § 1 k.p.k. w zw. z art. 257 § 1 k.p.k., poprzez wadliwe przyjęcie, iż jedynym środkiem zapobiegawczym, który może skutecznie zabezpieczyć prawidłowy tok postępowania, jest tymczasowe aresztowanie w postaci umieszczenia podejrzanego w zakładzie psychiatrycznym, podczas gdy z okoliczności sprawy wynika, że zastosowanie środków zapobiegawczych o charakterze nieizolacyjnym, takich jak dozór policyjny lub zakaz opuszczania kraju, byłoby wystarczające i bardziej adekwatne w stosunku do podejrzanego;
3. naruszenie art. 258 § 2 k.p.k. poprzez jego błędną interpretację i przyjęcie, że stanowi on swoiste domniemanie, iż już samo zagrożenie surową karą

pozwała na uzasadnione wnioskowanie, że podejrzany może podejmować bezprawne działania celem destabilizacji prowadzonego wobec niego postępowania i w sytuacji, gdy stosowanie tego przepisu powinna poprzedzać analiza dotychczasowej postawy procesowej podejrzanego;

4. naruszenie art. 258 § 4 k.p.k. poprzez niezasadne przyjęcie, że jedynie zastosowanie środka zapobiegawczego o charakterze izolacyjnym, jakim jest tymczasowe aresztowanie, zabezpieczy prawidłowy tok postępowania, podczas, gdy w niniejszej sprawie środek ten jest nieadekwatny do występujących obaw dotyczących zagrożenia prawidłowego toku postępowania, bowiem obawy te mają charakter jedynie hipotetyczny i nie wskazują na realne zagrożenie dla prawidłowego przeprowadzenia postępowania w jego aktualnym stadium;
5. naruszenie art. 260 § 1 k.p.k. polegające na błędnym zastosowaniu tego przepisu, poprzez przyjęcie, że stan zdrowia podejrzanego uzasadnia konieczność umieszczenia go w zakładzie, którą można zapewnić bez potrzeby izolacji, np. poprzez leczenie ambulatoryjne, co doprowadziło do zastosowania wobec podejrzanego nieproporcjonalnego środka zapobiegawczego;
6. naruszenie art. 264 § 2a k.p.k. polegające na bezpodstawnym przyjęciu przez sąd, że w niniejszej sprawie należało zastosować tymczasowe aresztowanie, podczas gdy brak było przesłanek ustawowych uzasadniających taką decyzję, co doprowadziło do zastosowania nadmiernego i nieadekwatnego środka zapobiegawczego, a w konsekwencji zarzucił:

błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę postanowienia, mający wpływ na treść orzeczenia, poprzez niezasadne przyjęcie, iż na obecnym etapie postępowania istnieje konieczność zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania poprzez zastosowanie wobec podejrzanego najsurowszego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania.

Podnosząc powyższe zarzuty wniósł o zmianę zaskarżonego postanowienia poprzez uchylenie stosowania wobec podejrzanego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania, który winien być wykonywany w zakładzie

psychiatrycznym, ewentualnie - na wypadek nieuwzględnienia wniosku o uchylenie stosowania wobec podejrzanego środka zapobiegawczego w postaci tymczasowego aresztowania i zastosowanie wobec podejrzanego środków o charakterze nieizolacyjnym w postaci leczenia ambulatoryjnego w placówce zdrowotnej połączonego z dozorem Policji w jednostce Policji właściwej ze względu na miejsce zamieszkania podejrzanego, zakazu opuszczenia kraju połączonego z zatrzymaniem paszportu. Obrońca złożył również wniosek o zasądzenie kosztów obrony z urzędu nieopłaconych ani w części, ani w całości.

Sąd Najwyższy zważył co następuje.

Zażalenie obrońcy co do zasady nie było zasadne i nie zasługiwało na uwzględnienie.

Na wstępie zauważyć trzeba, że funkcją środka zapobiegawczego jest zabezpieczenie prawidłowego toku całego procesu karnego. Oznacza to, że stosując środki zapobiegawcze sąd chroni nie tylko postępowanie dowodowe, ale ochroną może również objąć jego dalsze etapy, aż do chwili rozpoczęcia wykonywania kary, zgodnie z art. 249 § 4 k.p.k. Stosowanie środków zapobiegawczych może zatem mieć miejsce nie tylko w celu zagwarantowania prawidłowego toku postępowania dowodowego, ale również później.

W przedmiotowej sprawie - mimo lakonicznego uzasadnienia zaskarżonego postanowienia, rozstrzygnięcie o zastosowaniu tymczasowego aresztowania, które powinno być wykonywane w zakładzie psychiatrycznym, jest słuszne.

Sąd Najwyższy stosując tymczasowe aresztowanie powołał się m.in. na przepisy art. 249 § 1 k.p.k. i art. 258 § 2 k.p.k. Pierwszy z tych przepisów stanowi, że środek zapobiegawczy może być stosowany w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, gdy zebrane dowody wskazują na duże prawdopodobieństwo, że oskarżony popełnił zarzucane mu przestępstwo. Ta przesłanka została w niniejszej sprawie spełniona. Dowody, które wskazują na duże prawdopodobieństwo popełnienia zarzucanego podejrzanemu występkę, zostały wskazane w uzasadnieniu postanowienia sądu I instancji. Tej okoliczności nie niweczy fakt, że w przedmiotowej sprawie postępowanie zostało umorzone z

powodu niepoczytalności sprawcy. Brak możliwości przypisania winy nie oznacza, iż nie jest możliwe zaistnienie przesłanki z art. 249 § 1 k.p.k. w postaci dużego prawdopodobieństwa popełnienia przestępstwa. Tymczasowe aresztowanie nie jest bowiem zarezerwowane wyłącznie dla sprawców przestępstw. Za stanowiskiem tym przemawia również treść takich przepisów jak art. 259 § 4 k.p.k. czy art. 260 § 1 k.p.k., do których Sąd Najwyższy odniesienie się w dalszej części uzasadnienia. W tym miejscu wskazać jedynie należy, iż pojęcie przestępstwa w rozumieniu art. 249 § 1 k.p.k. należy rozumieć szerzej - uwzględniając również czyn zabroniony dokonany przez sprawcę niepoczytalnego.

Z tych powodów za chybione należy uznać zawarte w zażaleniu zarzuty naruszenia art. 249 § 1 k.p.k. oraz art. 249 § 1 k.p.k. w zw. z art. 257 k.p.k. (lit. a i b zażalenia). Na marginesie wskazać należy, że zarzut obrazy przepisu art. 257 § 1 k.p.k. nie może być podstawą zażalenia. Wskazany przepis zawiera bowiem ogólną zasadę postępowania, nie wprowadza natomiast zakazu lub nakazu konkretnego sposobu procedowania.

Zastosowanie tymczasowego aresztowania oprócz zaistnienia przesłanki ogólnej wymaga wystąpienia przynajmniej jednej z podstaw szczególnych określonych w art. 258 § 1 – 3 k.p.k., przy czym zaistnienie jako jedynej przesłanki szczególnej zagrożenia surową karą pozbawienia wolności jako samoistnej – jak przyjmuje się w dominującej linii orzecniczej Sądu Najwyższego, nie może być podstawą do stosowania izolacyjnego środka zapobiegawczego – na co trafnie wskazuje w pisemnym zażaleniu skarżący. W zaskarżonym postanowieniu natomiast Sąd Najwyższy rzeczywiście wskazał w podstawie prawnej przesłankę określoną w art. 258 § 2 k.p.k. – po czym do niej nie odniósł się. Natomiast w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia wskazał na okoliczności wynikające z treści art. 258 § 3 k.p.k. Intencją więc Sądu Najwyższego było oparcie zastosowanego środka zapobiegawczego o przesłankę określoną w art. 258 § 3 k.p.k. Uchybienie to pozostaje jednak bez wpływu na treść rozstrzygnięcia, wymaga jednak zmiany zaskarżonego postanowienia poprzez przyjęcie, że podstawą prawną zastosowania tymczasowego aresztowania wobec podejrzanego był m.in. przepis art. 258 § 3 k.p.k. zamiast błędnie przyjętej normy wynikającej z treści art. 258 § 2 k.p.k.

Zgodnie bowiem z treścią art. 258 § 3 k.p.k. środek zapobiegawczy można wyjątkowo zastosować także wtedy, gdy zachodzi uzasadniona obawa, że podejrzany, któremu zarzucono popełnienie zbrodni lub umyślnego występku, popełni przestępstwo przeciwko życiu, zdrowiu lub bezpieczeństwu powszechnemu, zwłaszcza gdy popełnieniem takiego przestępstwa groził. Podejrzanemu zarzucono popełnienie umyślnego występku, zaś w sprawie zachodzi realna obawa ponownego popełnienia przez podejrzanego A. M. , mając na uwadze stan jego zdrowia oraz okoliczności, iż podejrzany dopuścił się naruszenia nietykalności fizycznej pokrzywdzonej, przestępstwa przeciwko życiu, zdrowiu.

Nie jest również zasadny zarzut obrońcy podejrzanego a dot. naruszenia art. 258 § 4 k.p.k., w którym została wyrażona reguła proporcjonalności, nakazująca przy podejmowaniu decyzji o zastosowaniu środka zapobiegawczego uwzględnienie rodzaju i charakteru obaw określonych w § 1- 3 wspomnianego przepisu. W przedmiotowej sprawie, Sąd Najwyższy wydając zaskarżone postanowienie powyższą regułę uwzględnił - choć uczynił to niezmiernie lakonicznie, wskazując na niezbędność zastosowania w realiach niniejszej sprawy izolacyjnego środka zapobiegawczego.

Odnosząc się natomiast do zarzutów naruszenia art. 260 § 1 k.p.k. i art. 264 § 2 a k.p.k. wskazać należy na treść opinii sądowo - psychiatrycznej i psychologicznej, z których wynika, że zdaniem biegłych istnieje wysokie prawdopodobieństwo ponownego popełniania przez podejrzanego A.M. podobnego czynu zabronionego o ewentualnej wysokiej szkodliwości czynu. Z tych względów zdaniem biegłych bezcelowe jest stosowanie środka zabezpieczającego w postaci terapii ambulatoryjnej. Biegli psychiatrzy i psycholog zgodnie bowiem stwierdzili, że koniecznym jest stosowanie wobec podejrzanego przymusowej terapii stacjonarnej jako jedyne go środka mogącego zapobiec ponownemu zapobieżeniu czynu zabronionego o znacznej szkodliwości społecznej. Powyższe wnioski prowadzą do konstatacji, iż stan zdrowia podejrzanego nie tylko uzasadnia, ale i wymaga zastosowanie wobec niego tymczasowego aresztowania, które powinno być wykonywane w zakładzie psychiatrycznym, co czyni zarzuty z lit. e i f wywiedzionego środka zaskarżenia - chybionymi.

W niniejszej sprawie, po stronie podejrzanego A. M. nie występowały także warunki do odstąpienia od stosowania tymczasowego aresztowania w rozumieniu przepisu art. 259 k.p.k. Podzielić należało zatem ustalenie, że na obecnym etapie postępowania jedynie izolacyjny środek zapobiegawczy jest w stanie zabezpieczyć prawidłowy tok postępowania, a zastosowanie innych środków zapobiegawczych nie byłoby wystarczające.

Jednocześnie Sąd Najwyższy nie uwzględnił wniosku obrońcy o zasądzenie na jego rzecz odrębnych kosztów nieopłaconej pomocy prawnej w związku z wniesionym zażaleniem, albowiem nie został on ustanowiony celem świadczenia podejrzanemu pomocy prawnej z urzędu w ramach incydentalnego postępowania aresztowego, a do obrony w postępowaniu głównym, w tym kasacyjnym (i okołokasacyjnym), za które zasądzono już na jego rzecz należne mu wynagrodzenie. Odrębne wynagrodzenie przysługiwać mogłoby obrońcy na podst. § 17 ust. 2 pkt 6 w zw. z § 18 ust. 2 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 maja 2022 roku w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa albo jednostki samorządu terytorialnego kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz. U. z 2022 r. poz. 1184 i 1268 oraz z 2023 r. poz. 1860) w sytuacji, gdyby został wyznaczony jedynie do sporządzenia i wniesienia zażalenia, a tak w przedmiotowej sprawie nie było (por. postanowienie SN z dnia 3 lutego 2022 roku, sygn. s, Lex 3305665).

Mając powyższe okoliczności na uwadze Sąd Najwyższy orzekł jak w części dyspozytywnej niniejszego postanowienia.

[J.J.]

[ał]

Małgorzata Bednarek Igor Zgoliński Antoni Bojańczyk